

DOI: 10.33766/2524-0323.96.184-194

УДК 347.2:3

*Маляр С. А., адвокат, доцент кафедри фінансів та маркетингу
Інституту екології, економіки і права (м. Київ, Україна)*

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-3136-853X>

e-mail: st.malyar@gmail.com

*Грищенко Л. В., кандидат педагогічних наук, викладач циклової комісії
суспільних дисциплін та правознавства Фахового коледжу «Універсум»
Київського університету імені Бориса Грінченка (м. Київ, Україна)*

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-3434-1300>

e-mail: l.hryshchenko@kubg.edu.ua

ПРАВОВА ПРИРОДА КОРИСТУВАННЯ ЧУЖИМ МАЙНОМ У КОНТЕКСТІ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЦИВІЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

У статті досліджено правову природу суспільних відносин, що виникають у сфері користування чужим майном. Встановлено, що право користування чужим майном, як речове право, унормовано цивільним, житловим і земельним законодавством, з огляду на специфіку об'єкту та змісту відповідних відносин. Тому на правовідносини у сфері права користування чужим майном, як речового права, поширюється цивільно-правовий, земельно-правовий та житлово-правовий механізми правового регулювання. Обґрунтовано, що, заради захисту інтересів власників майна та його користувачів, суди в Україні широко застосовують практику Європейського суду з прав людини для створення компромісного варіанту унеможливлення свавільного втручання органів державної влади у сферу приватних інтересів. Доведено необхідність внесення змін до проекту Концепції оновлення Цивільного кодексу України з метою впровадження позитивних напрацювань указаних судових рішень.

Ключові слова: право користування, сервітут, суперфіцій, емфітевзис, речове право, чуже майно.

Постановка проблеми. Останнім часом питання оновлення цивільного законодавства тримають у полі зору багато правознавців та юристів-практиків. Наведене вище безпосередньо підтверджено наявними положеннями проекту Концепції оновлення Цивільного кодексу України (надалі – проект Концепції) [1], один із очільників авторського колективу якої зазначив, що «Цивільний кодекс – це супермаркет правових можливостей» [2]. Слід погодитися із зазначеним висловлюванням, оскільки основні засади приватного права, а відповідно, і цивільного, ґрунтуються на таких чинниках: дій на власний розсуд, ініціою свої прагнення до задоволення невизначеного кола потреб, враховувати інтереси іншого учасника цивільних правовідносин. Саме такі міркування знайшли своє втілення у змісті статей 12-14 Цивільного кодексу України (надалі – ЦК України), де йдеться про межі здійснення цивільних прав та виконання цивільних обов'язків. Оскільки основний приватноправовий кодифікований нормативно-правовий акт потенційно

© Маляр С. А.,

Грищенко Л. В., 2021

створює низку можливостей для реалізації особи, то виникає питання його удосконалення в частині загально-правового регулювання та проєктування цієї діяльності на окремі правові інститути.

Речові права завжди були предметом дискусій серед юристів різних історичних епох, включаючи римську правову доктрину, історичні здобутки середньовіччя й революцію в правовому регулюванні приватних відносин, з огляду на прийняття перших кодифікованих нормативно-правових актів у цій сфері. Розробка й прийняття чинного на сьогодні ЦК України теж відома суперечностями як щодо назви, структури книги п'ятої, так і безпосередньо природи та змісту тих чи інших речових прав, серед яких різноманіття форм користування чужим майном. Період від набрання чинності основного нормативного акта у сфері приватного права України до сьогодні виділилися певними здобутками цього виду речових прав, однак при тому чимало питань є не вирішеними і запропоновані до переосмислення та опрацювання проєктом Концепції.

Актуальність теми дослідження правової природи користування чужим майном у розрізі основних підходів до оновлення (модернізації) цивільного законодавства є неспростовною, оскільки низка питань щодо користування землею, житлом, іншою нерухомістю на основі правового режиму речових прав на чуже майно постало в новій площині, з огляду на осучаснені вимоги українського суспільства, а також відсутність на науково-теоретичному рівні досліджень подібного характеру.

Практична сторона актуальності дослідження правової природи користування чужим майном у розрізі оновлення (модернізації) цивільного законодавства виявляється в опрацюванні наявних правових приписів стосовно цього різновиду речових прав, положень проєкту Концепції, а також надання пропозицій до останньої, зважаючи на потребу суспільства в реформуванні цивільного законодавства. Проведена робота в рамках дослідження дасть можливість визначитись із якісними та кількісними характеристиками речових прав на чуже майно в площині місця і значення права користування серед інших цивільних прав та обов'язків у змісті відповідних цивільних правовідносин.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз останніх напрацьованих правового режиму речових прав, у тому числі права користування чужим майном, дає можливість виокремити роботи, присвячені загальним засадам правового регулювання речових прав у контексті всієї динаміки їх існування, а також окремим сутнісним ознакам безпосередньо деяких речових прав, з огляду на їх значення для цивільного обороту в ролі засобу до обмеження права власності та задоволення потреби відповідного уповноваженого суб'єкта за рахунок чужого майна.

У полі зору цього дослідження виокремимо напрацювання щодо сервіту, як різновиду користування чужим майном, Г. Ковалик «Сервітути у римському праві та їх рецепція у праві України» [3], де розглянуто питання імплементації відповідних правових приписів римського приватного права до вітчизняної правової системи, В. Сломи «Сервітут як вид речових прав на чуже майно» [4], у якому здійснено комплексне дослідження сервітути в сучасному цивільному праві,

Т. Предчук «Договір про встановлення сервітуту за цивільним законодавством України» [5], де охарактеризовано визначальні риси договору як підстави виникнення подібних взаємин. Безпосередньо опрацюванню природи права користування чужою земельною ділянкою для забудови присвячені роботи К. Пономаренка «Належне здійснення права на забудову земельної ділянки» [6] та О. Малохіб «Правові засади використання земельних ділянок для житлового будівництва» [7]. Питання сутності права в користуванні чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб висвітлено в роботах О. Яворської «Договір як підстава виникнення права користування чужою земельною ділянкою для сільгосппотреб» [8] та О. Пляс «Природа правовідносин користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб та для забудови» [9].

Опубліковані також окремі роботи щодо дослідження захисту речових прав, у тому числі права користування чужим майном, серед яких праці К. Шахназарян «Захист прав на чужі речі за законодавством України» [10], Ю. Філонової «Захист речових прав на чуже майно в Україні» [11].

Утім, з огляду на напрацьований проєкт Концепції, виникає питання осмислення видів права користування чужим майном та змісту кожного.

Формулювання цілей. Метою статті є дослідження правової природи інституту користування чужим майном через визначення кількісних та якісних характеристик наведених речових прав, зважаючи на основні положення проєкту Концепції.

Виклад основного матеріалу. Право користування чужим майном має тривалий ретроспективний шлях розвитку й становлення як різновиду речового права. Відомо, що попри численні дискусії щодо структури й змісту Книги третьої ЦК України, її назва та структура певною мірою відобразили співвідносність і рівнозначність права власності та речових прав на чуже майно.

З урахуванням викладених передумов, до реформування цивільного законодавства розробники проєкту Концепції повернулися до дискусії авторського колективу проєкту ЦК України 1996 року як щодо структури Книги третьої ЦК України, так і стосовно її змістовного та якісного наповнення в частині речових прав. Серед останніх поряд із правом власності чітко відмежовані володіння, щодо правової природи якого немає єдиного підходу ні в розробників проєкту Концепції, ні в авторського колективу проєкту ЦК України, а також інші речові права, серед яких вирізняється право користування чужим майном.

Загальноприйнятими критеріями, які виокремлюють інші речові права на чуже майно з-поміж речових прав, загалом є: 1) абсолютність; 2) обмеження права власності як основного речового права на користь особи або відповідного майна; 3) похідний характер по відношенню до права власності; 4) обмеженість повноважень у юридичному змісті відповідної уповноваженої особи; 5) наявність щодо окремих з них ознаки «слідування» за річчю; 6) застосування комплексу заходів абсолютного захисту за аналогією з правом власності.

Оскільки в площині предмету цього дослідження розглядається право користування, то необхідно зазначити, що під ним розуміється право на вилучення ко-

рисних властивостей з речі. До того ж йдеться про здійснення такого повноваження не в змісті права власності, а щодо речей, які об'єктивно для користувача є чужими, що підтверджується відповідними титульними документами.

Причому, насамперед слід звернути увагу на те, що в літературі існує термінологічна плутанина, де, наприклад, сервітут розглядається як спосіб здійснення речового права [12], що є некоректним, з огляду на викладене щодо переліку речових прав й включення сюди сервітуту, як одного з різновидів речових прав на чуже майно.

Ще одне питання, яке потребує встановлення, – це взаємозв'язок між правомочностями володіння та користування. Вочевидь, існування першого без другого, з урахування сутності володіння як фактичного або господарського панування над річчю, неможливе. У чинній редакції ЦК України право користування чужим майном втілене безпосередньо в сервітутах та праві користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб (емфітезис) і праві користування чужою земельною ділянкою для забудови (суперфіції). До того ж, якщо говорити про сервітут, то він сприймається як класичне право користування чужим майном, котре встановлене на користь визначеної особи (особистий) або ж з метою обслуговування певної нерухомої речі (земельний). Водночас характерною рисою емфітезиса й суперфіції є цільове використання земельної ділянки визначеною особою, а саме для сільськогосподарських потреб та для забудови відповідно. Загальною спільною рисою наведених речових прав є можливість здійснення правомочності користування вказаним майном, а також об'єктивна приналежність такого майна іншій, відмінній від користувача, особі.

Необхідно зазначити, що в межах Земельного кодексу України (далі – ЗК України) право користування в сучасному вигляді відображається у формі земельного сервітуту та права користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб або для забудови. Причому останні два види користування чужою земельною ділянкою розглядаються окремими дослідниками як штучно поєднані види землекористування [9, с. 189], що не відповідає буквальному тлумаченню ст. 102-1 ЗК України, де вказані види речових прав, поєднані сполучником «або», сутність якого полягає в логічній операції диз'юнкції, тобто вибору одного варіанту з-поміж заданих, але жодним чином не сприйняття подібного предикату як кон'юнкції, тобто розуміння обох складових вираження у взаємопов'язаному сенсі, що можливе за поєднання наведених понять саме сполучником «і».

Крім того, за земельним законодавством, пропонуються і в однойменній главі зазначені такі види права користування земельною ділянкою, відмінні від наведених: 1) право постійного користування земельною ділянкою; 2) право оренди земельної ділянки; 3) похідні права користування, суміжні з правом оренди, що виникають у межах інших договорів (користування земельними ділянками в межах проведення геологознімальних, пошукових, геодезичних та інших розвідувальних робіт, а також при видобуванні бурштину).

Право постійного користування, з огляду на зміст частини 2 ст. 395 ЦК України щодо поширеного переліку речових прав, регламентованих законом, необхідно визначити саме як речове право зі спеціальним правовим режимом, якому

притаманні такі ознаки: 1) має абсолютний характер відносно інших осіб; 2) надає уповноваженій особі правомочність панування над річчю; 3) має виключний характер, бо передбачає існування такого щодо визначеного об'єкта одночасно лише в одного суб'єкта; 4) наділяє уповноважену особу колом речово-правових засобів захисту порушеного права, у тому числі й від протиправної поведінки власника; 5) характеризується безстроковістю та публічністю; 6) простежується наявність права слідування, що безпосередньо віднайшло відображення при переході права власності на земельні ділянки, які перебували в державній власності, у комунальну власність зі становленням самоврядності та майнової відокремленості місцевим самоврядування в нашій державі.

Решта ж з наведених прав у межах розглянутої глави ЗК України є зобов'язально-правовими і не становлять предмет цього дослідження.

Вагомим досягненням земельного законодавства є деталізація сутності та змісту правовідносин у межах земельного сервітуту. Зокрема, через спробу певним чином визначити основний перелік можливих земельних сервітутів, серед яких: право проходу та проїзду на велосипеді, право проїзду на транспортному засобі по наявному шляху, право на розміщення тимчасових споруд (малих архітектурних форм), право на будівництво та розміщення об'єктів нафтогазовидобування тощо. Водночас раціонально було б певних чином згрупувати наведені види права користування у формі сервітуту в такі: 1) сервітути проїзду, проходу (транспортні); 2) сервітути з розміщення певних споруд; 3) сервітути з розміщення об'єктів видобування природних ресурсів; 4) сервітути для розміщення мереж постачання енергоресурсів та води; 5) сервітути для забезпечення господарювання на сусідній земельній ділянці тощо.

Серед особистих сервітутів ЦК України (ст. 405) містить деталізацію права члена сім'ї власника житла на користування цим житлом, яке викликало в судовій практиці суперечливі висновки. Це пов'язано з наявністю протиріччя між правовим регулюванням подібних відносин за Житловим кодексом України (надалі – ЖК України) та викладеними нормами цивільного законодавства, де в межах першого члена сім'ї навіть після втрати такого спеціального положення має право користування житловим приміщенням, а в рамках другого – втрачає його, відповідно до п.4 ч.1 та ч.2 ст. 406 ЦК України.

При тому сформувалася судова практика на рівні вищої інстанції, де відображені правові підстави застосування положень як житлового [13], так і до цивільного законодавства [14]. Перше судове рішення захищає інтереси колишніх членів сім'ї щодо права користування житловим приміщенням після смерті власника, як наслідок припинення спеціального правового статусу (ст. 156 ЖК України), а друге – визнає юридичний факт припинення правового положення члена сім'ї як правову підставу припинення права користування відповідним житловим приміщенням (ст.ст. 405, 406 ЦК України).

З метою вироблення єдиної правозастосовної позиції Велика Палата Верховного Суду здійснила провадження в подібного роду відносинах й дійшла комплексного та компромісного рішення в постанові від 13 жовтня 2020 року у справі № 447/455/17, з огляду на наявну практику Європейського суду з прав людини

[15]. Мотивувальна частина цієї постанови виявляється досить аргументованою й такою, що певною мірою узгоджується з сутністю права користування житлом членом сім'ї його власника. Так судом було взято до уваги рішення Європейського суду з прав людини щодо сутності права на повагу до приватного і сімейного життя, визначеного ст. 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (надалі – Конвенція), у тому числі права на житло, яке розглядається в контексті пропорційності втручання органів державної влади у вказану сферу, зокрема через виселення людини із займаного житла. При тому звернено увагу на відповідність закону щодо такого втручання, де сам закон повинен відповідати вимогам чіткості, юридичної визначеності, створенню гарантії захисту особи від подібного свавільного втручання.

Саме через те, що вітчизняне житлове та цивільне законодавство в наведених відносинах певною мірою суперечить одне одному, керуючись вимогами європейської судової інстанції, яка забезпечує дотримання Конвенції, задля відновлення певного балансу інтересів власника житла та члена сім'ї, який втратив це правове положення, Велика Палата Верховного Суду дійшла висновку, що з урахуванням обставин справи, такі наявні підстави для задоволення позовної заяви щодо втрати права користування колишнім членом сім'ї. Однак це рішення враховує такі питання в контексті житлового права, як-от: забезпеченість іншим житлом обох суб'єктів, можливість проживання в одному житлі тощо.

Наведене лише обґрунтовує потребу додаткового унормування такого особистого сервітуту й розчищення у зв'язку з цим правового поля в межах житлового законодавства, що має бути відтворено й у змісті проєкту Концепції.

Серед новел проєкту Концепції необхідно також виокремити дотримання принципу єдиної нерухомої речі, що поєднує правовий режим земельної ділянки й будівлі, яка на ній знаходиться [6, с. 4], що деякими дослідниками не сприймається через консервативність такого підходу. Водночас цей принцип безпосередньо підтверджений наявною судовою практикою та має відповідне нормативно-правове підґрунтя в цій сфері.

Позитивним надбанням проєкту Концепції міг би стати варіант узгодження положень земельного та цивільного законодавства в частині визначення правового режиму сервітутів, зокрема через викладення безпосередньо в цивільно-правових нормах, що регламентують сервітутні відносини, положень, які б використали приведені групування земельних сервітутів із наступним відсиланням щодо їх подальшої деталізації в земельному законодавстві. Окрему увагу має бути приділено питанням розмежування особистих, земельних та інших сервітутів, де серед останніх мають бути відображені сутнісні характеристики користування чужим нерухомим майном, наприклад: будівлі, споруди тощо.

Подібний підхід надасть можливість відійти від низки непорозумінь у правозастосуванні положень цивільного законодавства щодо сервітутів, як-то має місце в чинній ч. 4 ст. 403 ЦК України, де мова йде про неможливість відчуження сервітуту, що стосується насамперед особистого сервітуту, а з приводу земельного сервітуту й права користування іншим нерухомим майном абз.2 цієї ж частини, а також положення абз.2 ч.1 та ч.2 ст. 101 ЗК України необхідно дійти дещо іншого

висновку. Не менш доречним мало би включення до пропозицій удосконалення цивільного законодавства нормативних приписів, які б узагальнили вимоги до змісту договорів щодо встановлення сервітуту, емфітевзису та суперфіцію.

Розробниками проєкту Концепції запропоновано правову регламентацію низки інших речових прав, які можуть припускати саме користування чужим майном, серед яких поряд із класичним особистим сервітутом у вигляді узурфрукту також і речові обтяження нерухомого майна (житлові, індустріальні тощо), добросусідство та деякі інші. Окрім того, доводиться потреба в нівелюванні таких речових прав, що пов'язані з користуванням чужим майном, як право господарського відання та оперативного управління, які запропоновано замінити правовими конструкціями в рамках існування відповідних організаційно-правових форм юридичних осіб або відповідних приватноправових конструкцій речових прав. Подібна точка зору, вочевидь, має бути належно обґрунтованою, з огляду на статистичні дані використання таких конструкцій користування чужим майном у рамках діяльності юридичних осіб приватного та публічного права, а також відповідної судової практики.

Висновки. Отже, загальноприйнятими критеріями, які вирізняють інші речові права на чуже майно з-поміж речових прав, загалом є: 1) абсолютність; 2) обмеження права власності як основного речового права на користь особи або відповідного майна; 3) похідний характер по відношенню до права власності; 4) обмеженість повноважень у юридичному змісті відповідної уповноваженої особи; 5) наявність щодо окремих з них ознаки «слідування» за річчю; 6) застосування комплексу заходів абсолютного захисту за аналогією з правом власності.

Загальною спільною рисою наведених речових прав є можливість здійснення правомочності користування відповідним майном, а також об'єктивна приналежність такого майна іншій, відмінній від користувача особі.

Право постійного користування необхідно визначити як речове право зі спеціальним правовим режимом, оскільки йому притаманні такі ознаки: 1) має абсолютний характер відносно інших осіб; 2) надає уповноваженій особі правомочність панування над річчю; 3) має виключний характер, бо передбачає існування такого щодо визначеного об'єкта одночасно лише в одного суб'єкта; 4) наділяє уповноважену особу колом речово-правових засобів захисту порушеного права, у тому числі й від протиправної поведінки власника; 5) характеризується безстроковістю та публічністю; 6) простежується наявність права слідування.

Запропоновано згрупувати види права користування у формі сервітуту в такі: 1) сервітути проїзду, проходу (транспортні); 2) сервітути з розміщення певних споруд; 3) сервітути з розміщення об'єктів видобування природних ресурсів; 4) сервітути для розміщення мереж постачання енергоресурсів та води; 5) сервітути для забезпечення господарювання на сусідній земельній ділянці тощо.

Задля відновлення певного балансу інтересів власника житла та члена сім'ї, який втратив це правове положення, Велика Палата Верховного Суду дійшла висновку, що додатковими обставинами для ухвалення рішення щодо задоволення позовної заяви з приводу втрати права користування колишнім членом сім'ї є такі як забезпеченість іншим житлом обох суб'єктів, можливість проживання в одному

житлі та інші. Наведене лише обґрунтовує потребу додаткового унормування такого особистого сервіту у зв'язку з цим правового поля в межах житлового законодавства, що має бути відтворено й у змісті проекту Концепції.

Також запропоновано звернути увагу наукової спільноти у сфері цивільного права на нагальну потребу в реалізації положень проекту Концепції оновлення ЦК України в частині змісту та форм права користування чужим майном і внести до неї ініційовані зміни.

Використані джерела:

1. Концепція оновлення Цивільного кодексу України. URL : <https://cutt.lymTS4рУТ>. (дата звернення: 21.11.2021).

2. Стефанчук Р. Цивільний кодекс – це супермаркет правових можливостей. *Українформ*. URL : <https://cutt.ly/iTS00VI>. (дата звернення: 21.11.2021).

3. Ковалик Г. І. Сервітути у римському праві та їх рецепція у праві України: автореф. дис. ... канд. юрид наук: 12.00.01. Львів: Львівський національний університет ім. І. Франка, 2016. 21 с.

4. Слома В. Сервітут як вид речових прав на чуже майно. *Актуальні проблеми правознавства*. 2016. Вип. 2. С. 123–126.

5. Предчук Т. В. Договір про встановлення сервітуту за цивільним законодавством України : автореф. дис. ... канд. юрид наук: 12.00.03. Київ : Національна академія внутрішніх справ, 2019. 21 с.

6. Пономаренко К. Д. Належне здійснення права на забудову земельної ділянки: автореф. дис. ... канд. юрид наук: 12.00.03. Одеса: Національний університет «Одеська юридична академія», 2021. 22 с.

7. Малохіб О. С. Правові засади використання земельних ділянок для житлового будівництва: автореф. дис. ... канд. юрид наук: 12.00.06. Харків: Національний юридичний університет ім. Я. Мудрого, 2020. 23 с.

8. Яворська О. Договір як підстава виникнення права користування чужою земельною ділянкою для сільгосп потреб. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 6. С. 120–124.

9. Пляс О. В. Природа правовідносин користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб та для забудови. *Європейські перспективи*. 2015. № 1. С. 184–189.

10. Шахназарян К. Е. Захист прав на чужі речі за законодавством України: *автореф. дис. ... канд. юрид наук*: 12.00.03. Одеса: Національний університет «Одеська юридична академія», 2017. 23 с.

11. Філонова Ю. М. Захист речових прав на чуже майно в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид наук: 12.00.03. Харків: Національний юридичний університет ім. Я. Мудрого, 2020. 23 с.

12. Скрипник В. Сервітут як спосіб здійснення речових прав. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 1. С. 44–49.

13. Постанова судової палати у цивільних справах Верховного суду України від 06 липня 2016 року у справі № 6-3095цс15. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/58986663>. (дата звернення: 21.11.2021).

14. Постанова Другої судової палати Касаційного цивільного суду Верховного суду від 09 жовтня 2019 року у справі № 523/12186/13-ц. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/review/85075275>. (дата звернення: 21.11.2021).

15. Постанова Великої Палати Верховного суду від 13 жовтня 2020 року у справі № 447/455/17. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93217994>. (дата звернення: 21.11.2021).

References:

1. Kontsepsiia onovlennia Tsyvilnoho kodeksu Ukrainy. N. d. N. p. URL : <https://cutt.ly/mTS4pYT>. [in Ukrainian].
2. Stefanchuk, R. (N. d.) Tsyvilnyi kodeks – tse supermarket pravovykh mozhlyvosti. Ukrinform. N. p. URL : <https://cutt.ly/iTS00Bl>. [in Ukrainian].
3. Kovalyk, H. I. (2016) Servituty u rymському pravi ta yikh retsepsiia u pravi Ukrainy. *Etended abstract of candidate`s thesis*. Lviv: Lvivskiy natsionalnyi universytet im. I. Franka. [in Ukrainian].
4. Sloma, V. (2016) Servitut yak vyd rechovykh prav na chuzhe maino. *Aktualni problemy pravoznavstva - Actual problems of jurisprudence, issue 2*, 123–126. [in Ukrainian].
5. Predchuk, T. V. (2019) Dohovir pro vstanovlennia servitutu za tsyvilnym zakonodavstvom Ukrainy. *Etended abstract of candidate`s thesis*. Kyiv : Natsionalna akademiia vnutrishnikh sprav. [in Ukrainian].
6. Ponomarenko, K. D. (2021) Nalezhne zdiisnennia prava na zabudovu zemelnoi dilianky. *Etended abstract of candidate`s thesis*. Odesa: Natsionalnyi universytet «Odeska yurydychna akademiia». [in Ukrainian].
7. Malokhib, O. S. (2020) Pravovi zasady vykorystannia zemelnykh dilianok dlia zhytloвого budivnytstva. *Etended abstract of candidate`s thesis*. Kharkiv: Natsionalnyi yurydychnyi universytet im. Ya. Mudroho. [in Ukrainian].
8. Yavorska, O. (2019) Dohovir yak pidstava vynyknennia prava korystuvannia chuzhoiu zemelnoiu diliankoiu dlia silhosp potreb. *Pidpriemnytstvo, gospodarstvo i pravo - Entrepreneurship, economy and law*, 6, 120–124. [in Ukrainian].
9. Plias, O. V. (2015) Pryroda pravovidnosyn korystuvannia chuzhoiu zemelnoiu diliankoiu dlia silskohospodarskykh potreb ta dlia zabudooy. *Yevropeiski perspektyvy - European perspectives*, 1, 184–189. [in Ukrainian].
10. Shakhnazarian, K. E. (2017) Zakhyst prav na chuzhi rechi za zakonodavstvom Ukrainy. *Etended abstract of candidate`s thesis*. Odesa: Natsionalnyi universytet «Odeska yurydychna akademiia». [in Ukrainian].
11. Filonova, Yu. M. (2020) Zakhyst rechovykh prav na chuzhe maino v Ukraini. *Etended abstract of candidate`s thesis*. Kharkiv: Natsionalnyi yurydychnyi universytet im. Ya. Mudroho. [in Ukrainian].
12. Skrypnyk, V. (2017) Servitut yak sposib zdiisnennia rechovykh prav. *Pidpriemnytstvo, gospodarstvo i pravo - Entrepreneurship, economy and law*, 1, 44–49. [in Ukrainian].
13. Postanova sudovoi palaty u tsyvilnykh spravakh Verkhovnoho sudu Ukrainy vid 06 lypnia 2016 roku u spravi № 6-3095tss15. (2016) *Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen - Unified state register of court decisions*. N. p. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/58986663>. [in Ukrainian].
14. Postanova Druhoi sudovoi palaty Kasatsiinoho tsyvilnoho sudu Verkhovnoho sudu vid 09 zhovtnia 2019 roku u spravi № 523/12186/13-ts. (2019) *Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen - Unified state register of court decisions*. N. p. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/review/85075275>. [in Ukrainian].

15. Postanova Velykoi Palaty Verkhovnoho sudu vid 13 zhovtnia 2020 roku u spravi № 447/455/17. (2020) *Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen - Unified state register of court decisions*. N. p. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93217994>. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редколегії 22.11.2021

Малир С. А., адвокат, доцент кафедри фінансов і маркетинга, Інститута екології, економіки і права (є. Київ, Україна)

Грищенко Л. В., кандидат педагогічних наук, преподаватель циклової комісії суспільних дисциплін і правознавства професійного коледжа «Універсум» Київського університету імені Бориса Грінченка (є. Київ, Україна)

ПРАВОВАЯ ПРИРОДА ПОЛЬЗОВАНИЯ ЧУЖИМ ИМУЩЕСТВОМ В КОНТЕКСТЕ МОДЕРНИЗАЦИИ ГРАЖДАНСКОГО КОДЕКСА

В статье исследована правовая природа общественных отношений, возникающих в сфере пользования чужим имуществом. Установлено, что право пользования чужим имуществом, как вещное право, урегулировано гражданским, жилищным и земельным законодательством с учетом специфики объекта и содержания соответствующих отношений. Поэтому на правоотношения в области права пользования чужим имуществом как вещного права распространяется гражданско-правовой, земельно-правовой и жилищно-правовой механизмы правового регулирования. Обосновано, что в целях защиты интересов собственников имущества и его пользователей суды в Украине широко применяют практику Европейского суда по правам человека для создания компромиссного варианта предотвращения произвольного вмешательства органов государственной власти в сферу частных интересов. Доказана необходимость внесения изменений в проект Концепции обновления Гражданского кодекса Украины с целью внедрения положительных наработок указанных судебных решений.

Ключевые слова: право пользования, сервитут, суперфиций, эмфитевзис, вещное право, чужое имущество.

Maliar S., Associate Professor of Finance and Marketing Institute of Ecology, Economics and Law (Kyiv, Ukraine)

Hryshchenko L., Lawyer, Lecturer of Cycling Commission of Social Sciences and Law of Applied College "Universum" of Borys Grinchenko Kyiv University (Kyiv, Ukraine)

LEGAL NATURE OF USING OTHER PEOPLE'S PROPERTY IN THE CONTEXT OF MODERNIZATION OF THE CIVIL CODE OF UKRAINE

The article examines the legal nature of social relations that arise in the use of another's property. It is noted that the years of the Civil Code of Ukraine have created the preconditions for radical changes in the legal regulation of civil relations within a number of legal institutions, among which property rights are the most established and yet the most dynamic in content and form given the needs of society. they are realized. All this started the work of the author's team to create an implementation project to update the Civil Legislation of Ukraine, which, taking into account the logical and semantic approach to understanding the relevant term and content and quality of the proposed changes still modernize civil law.

The above only strengthens the practical and theoretical interest of scholars and practitioners in the field of law on the legal regulation of the right to use someone else's property in modern conditions and determine the prospects for reforming this civil law institution. Attention is focused on the scientific and theoretical relevance of the study of the legal nature of the right to use someone else's property in the multifaceted nature of its manifestation. It is argued that the practical side of the relevance of the study of the legal nature of the right of use is manifested in the development of changes to current civil legislation by supplementing and editing the provisions of the draft Concept of updating the Civil Code of Ukraine. Scientific works were analyzed, the subject of which was the study of the legal regulation of the right to use someone else's property as a property right.

It is established that the right to use someone else's property, as a real right, is regulated simultaneously by civil, housing, land legislation, taking into account the specifics of the object and the content of the relevant relations. As a result, the regulation of legal relations in the field of the right to use someone else's property, as a property right, is simultaneously subject to civil law, land law and housing law mechanism of legal regulation. It is substantiated that in order to protect the interests of property owners and users of the latter, domestic case law is widely used by the European Court of Human Rights to create a compromise option to prevent arbitrary interference of public authorities in the private interest. Reasoned conclusions on the possibility of making changes to the draft Concept of updating the Civil Code of Ukraine in order to implement the positive developments of these court decisions are presented separately.

Keywords: the right to use, easement, superficies, emphyteusis, property rights, other people's property.

DOI: 10.33766/2524-0323.96.194-205

УДК 342.7

Перепьолкін С. М., доктор юридичних наук, доцент, завідувач кафедри міжнародного права Навчально-наукового інституту права та міжнародно-правових відносин Університету митної справи та фінансів (м. Дніпро, Україна)

e-mail: psm-13@ukr.net

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-2914-5898>

Філяніна Л. А., кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного права Навчально-наукового інституту права та міжнародно-правових відносин Університету митної справи та фінансів (м. Дніпро, Україна)

e-mail: filyanina.la@gmail.com

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-8805-5510>

РОЗШИРЕННЯ ПРАВ ЖІНОК НА СЛУЖБУ В ЗБРОЙНИХ СИЛАХ ДЕРЖАВ

Проблема розширення прав жінок на службу в збройних силах держав визнається актуальною не лише вченими з багатьох країн світу, а також і переважною більшістю громадян, громадських діячів і представників політичних еліт. Задля її вирішення держави докладають зусиль як на індивідуальному, внутрішньодержавному, так і на колективному, міжнародному рівнях. Однак сформовані протягом багатьох століть на основі принципу несприйняття рівності жінок і чоловіків у правах на проходження служби в збройних силах держав традиції, звичаї, культурна практика,